

mtatkki

Hungarian Academy of Sciences
Centre for Social Sciences
Institute for Minority Studies

A PDF fájlok elektronikusan kereshetőek.

A dokumentum használatával elfogadom az
[Europeana felhasználói szabályzatát](#).

ÁCS ZOLTÁN

A bolgár, görög és örmény országos önkormányzatok (1995-1998)

A rendszerváltást követően Magyarországon 1994-ben került sor először kisebbségi önkormányzati választásokra. Az MTA Pécsi Regionális Kutatások Központja a Kisebbségkutató Műhellyel karöltve empirikus felmérést végzett a hazai kisebbségek körében az első négy év önkormányzati tapasztalatairól. A kérdőíves és mélyinterjú felmérés célja az volt, hogy megvilágítsa a kisebbségi önkormányzatok működésének jogi, gazdasági és közigazgatási hátterét, ezzel is segítve a politikai döntéshozókat a nemzeti és etnikai kisebbségek jogairól szóló 1993. évi LXXVII. törvény bizonyos rendelkezéseinek és paragrafusainak módosításában.

Jelen írás szerzője a bolgár, a görög és az örmény országos önkormányzatok vezetőivel készített többórás mélyinterjút, ennek szerkesztett változatát tesszük közzé. Amint látható, az önkormányzatok vezetői nemcsak az elmúlt négy év munkáját értékelték tárgyilagosan és gyakran kritikusan, illetve önkritikusan, hanem ajánlásokat is megfogalmaztak az esedékes törvénymódosítások számára.

A bolgár kisebbségi önkormányzat tapasztalatai

A magyarországi bolgárok 1914-ben alapították meg a Magyarországi Bolgárok Egyesületét, amely azóta is megszakítás nélkül létezik. Túlélte a kommunista időszakot, s eredeti nevét is visszakapta 1991-ben. Ez az egyesület szervezte meg és fogta össze a magyarországi bolgárok kulturális életét. Összetartozás-tudatuk említésre méltó példája a budapesti Vágóhíd utcában majdhogynem közadakozásból épült kultúrház. Az egyesület mind a mai napig tevékenykedik a hazai bolgárság identitásának megőrzése érdekében, és nagyon jó kapcsolatot alakított ki az 1995-ben létrejött önkormányzattal. Közös rendezvényeik vannak többnyire a már említett Vágóhíd utcai székházban, amelyeket olykor 300-400 fő is látogat.

A bolgár egyházközség 1916-ban alakult meg Magyarországon, s azóta rendszeres kapcsolata van a hívekkel. Az utóbbi két évben - többnyire az önkormányzat hathatós támogatásával - majdnem teljesen felépült a Szent Tripon-parókia. Nemzeti és egyházi ünnepeiket közösen ülik meg. Gondot okoz viszont, hogy az itteni bolgár fiatalok közül eddig még senki sem jelentkezett szemináriumba, így lelkészüket mindig Bulgáriából kapják. Az viszont nem tud magyarul, ami több problémát is felvet. Az önkormányzat - lehetőségeihez mérten - igyekszik anyagi támogatásban részesíteni a bolgár egyházközséget.

Budapesten 1918 óta működik bolgár iskola, amelyet a második világháborút követően a bolgár állam vett kezelésbe, és fenntartását is részben finanszírozza. Az iskola elsősorban a magyarországi bolgár közösség gyermekeit neveli és oktatja. Ennek ellenére az önkormányzatnak alig van beleszólása működésébe és a tanterv kialakításába, holott erre igényt tartana. Önálló kezelésben lévő iskolára nem is gondolhatnak, hisz erre anyagi fedezetük nincs, de apparátus sem áll rendelkezésükre. Szeretnék viszont elérni, hogy a magyar és bolgár érettségi bizonyítványt is adó iskolában nagyobb hangsúlyt fektessenek a magyar történelem, irodalom, földrajz és kultúra oktatására, mert az ott tanuló gyerekek ebben az országban szocializálódnak, és továbbra is itt fognak élni. Az iskola színvonalára viszont jellemző, hogy majdnem minden diákja főiskolára, egyetemre kerül.

A bolgár iskola mellett Budapesten hétvégi iskola is működik. 1994 óta Miskolcon és Halásztelken is van hétvégi iskolájuk, ahol többnyire tíz-tíz fős csoportokban tanulnak a gyerekek bolgáruul.

Az anyaország még nem biztosított ösztöndíjakat a Bulgáriába vágyó fiataloknak, mert elsősorban a jóval nehezebb körülmények között élő moldovai és romániai bolgárokat támogatja. Az önkormányzat viszont minden évben pályázik a kisebbségi közalapítvány kuratóriumánál, hogy évente legalább 3-5 főt küldhessenek ösztöndíjjal az anyaországba.

Kapcsolat az anyaországgal

Bár anyagi támogatást nem kapnak Bulgáriától, úgy vélik, jó és kiegyensúlyozott vele a kapcsolatuk. Tavaly az önkormányzat szervezésében tízfős delegáció utazott az anyaországba, ahol igen élénk programot bonyolított le. A bolgár államelnök is fogadta őket, s látogatásuknak az ottani sajtóban is nagy visszhangja volt.

A kisebbségi önkormányzat meghívására már több magas rangú bolgár politikus látogatott Magyarországra, s tájékozódott itteni életükről. Könyvet, folyóiratot nem kapnak rendszeresen. Tavaly hozták létre a bolgár-magyar kölcsönösségi fórumot, melyet igyekeznek tartalommal megtölteni. Tudják, hogy az anyaország nehéz helyzetben van, ezért annak is örülnek, hogy Bulgária tudja, létezik, és érdeklődik irántuk.

Mint mondják, abban a szerencsés helyzetben vannak, hogy bármely Európába utazó bolgár kulturális csoport megáll Magyarországon. Egy éjszakára tudnak vacsorát és szállást biztosítani, cserébe az együttes itt is bemutatja programját. Költségvetésükből ugyanis képtelenek fedezni egy-egy bulgáriai csoport többnapos magyarországi vendégszereplését.

Finanszírozás

Számításaik szerint az országos önkormányzat normális működéséhez évi 30-60 millió forintba lenne szükség a jelenlegi 13 millió helyett. Országos önkormányzati irodájukat is saját anyagi forrásaikból kellett berendezniük bútorok, számítógépek stb. -, mert hiába kértek erre több ízben is állami támogatást, elutasították őket. Így jelenleg már tartalékaikat élik fel.

Az országos önkormányzat kénytelen anyagilag támogatni a helyi önkormányzatok egy-egy kulturális, tudományos rendezvényét, mert a helyi önkormányzatoknak biztosított 1-2 millió forintos támogatásból nagyobb, színvonalasabb rendezvényekre nem futja. Jelentősebb támogatást kapott Halásztelek, hogy meg tudja rendezni a magyarországi bolgárok első találkozóját. 1998-ban pedig, tekintettel a választásokra, a miskolci és a pécsi önkormányzatnak juttattak pénzt. Segítik az ifjúsági egyesületeket, a Martinica táncegyüttest és a sportegyesületüket.

A nemzetiségi választások kérdése

Szerintük a törvény legnagyobb előnye, hogy egyáltalán megvan. Az elmúlt négy év tapasztalata azonban egyértelműen mutatja, hogy változtatni kell rajta. Előnyének tartják, hogy az anyagi támogatás révén nemcsak Budapesten, hanem több vidéki városban is létre tudtak hozni önkormányzatokat, azok kaptak egy-egy épületet, irodát, ahol a korábban szétszórta emberek összejöhetnek, találkozhatnak, programokat szervezhetnek. A törvény lehetőséget teremtett arra, hogy létrehozzák és fenntartsák kulturális autonómiájukat, védjék a kisebbség érdekeit, identitását, másságának megőrzését, s élénküljön a magyarországi bolgárok élete.

Az aktivitásra jellemző, hogy az 1998-as kisebbségi választásokon már jóval több helyen kezdeményezték önkormányzatok létrehozását. 1994-ben még egyetlen fővárosi kerületben

sem indítottak jelölteket, az idén viszont már nyolcban. A korábbi vidéki helyeken kívül indultak Szigetszentmiklóson, Budaörsön, Debrecenben és Szentendrén.

Egyetértenek azzal, hogy az országos választásokkal egy időben kerüljön sor a kisebbségi önkormányzati választásokra. Azt sem tartják helytelennek, hogy a kisebbségi jelöltekre többségi állampolgárok is szavazhatnak, mert szerintük ez is visszajelzi egy-egy kisebbség megítélését. Félnék viszont az ejtőernyős emberektől, akik esetleg nem is tudnak bolgárul. Úgy érzik, anélkül, hogy az emberek alkotmányos jogát, önmeghatározását sértenék, feltétlenül valamilyen szűrőre van szükség: az országos önkormányzatnak kellene megvizsgálnia és jóváhagynia egy-egy bolgár színekben induló jelölt alkalmasságát. Ne lehessen képviselőjelölt az, akit valamilyen kisebbségi szervezet nem jelöl. Milyen képviselő lesz az – kérdezik -, aki nem beszél bolgárul, hisz náluk a szervezeti életben, a közgyűléseken ez a kommunikáció nyelve.

Feltétlenül fontosnak tartják a kisebbségek parlamenti képviseletét, mégpedig kétkamarás parlamenti rendszerben. Szerintük az elmúlt ciklusban azért nem született pozitív döntés ebben az ügyben, mert a politikai pártok megijedtek attól, hogy mit kezdenek tizenhárom olyan emberrel, aki esetleg egyik vagy másik irányba szavaz, mintegy a mérleg nyelveként. Úgy hiszik, politikai akarat kérdése, hogy lesz-e képviselőjük, akinek a szavazati jogát a házszabályban lehet rögzíteni.

Szervezeti élet

A közgyűlésnek 13 tagja van, minden hónapban ülésezik, s ekkor a vidéki szervezetek képviselői is beszámolnak ügyes-bajos dolgaikról. Tiszteletdíjat csak az elnök kap, a többiek költségtérítésben részesülnek Rendszeres a kapcsolatuk a többi kisebbségi önkormányzattal, ismerik egymást, gyakoriak a közös rendezvények. Alapítványt eddig nem hoztak létre. Viszont irodalmi folyóiratot indítottak, amely évente négy alkalommal jelenik meg. Havonta kiadnak egy bolgár nyelvű újságot, melyet 900 címre juttatnak el-ingyen. Az olvasói levelekből ítélve az emberek megszerették, és ragaszkodnak hozzá.

Többnyire nézik a *Rondó* című televíziós műsort, melyet havonta egy alkalommal sugároz az MTV. A közelmúltban indított bolgár nyelvű rádióműsort még nem szokták meg, már csak azért sem, mert elég szerencsétlen időpontban, hétköznap este 21.30-tól hallható.

A görög kisebbségi önkormányzat tapasztalatai

Magyarországon már a 17. században találkozunk görög kereskedők- kel. Legtöbben a következő évszázadban érkeztek hazánkba, s kereskedelmi jelentőségük is akkor volt a legnagyobb. Számtalan magyarországi városban hoztak létre kereskedőtársaságokat, alapítottak iskolákat, szerveztek egyházközségeket, tartottak fenn ispotályokat. Gazdasági, politikai, tudományos és kulturális tevékenységük a magyar kultúra alkotó elemévé, szerves részévé vált. Ezen görögök egy része azonban a 19. században visszatelepedett hazájába, az itt maradtak pedig asszimilálódtak.

A ma is itt élő több ezer görög 1948-1949 folyamán, a görög polgárháború pusztítása elől menekült hazánkba. Közöttük rengeteg volt a gyerek: ők már itt nőttek fel, itt jártak iskolába, váltak felnőtté és honfitársainkká. De ma is büszkén tekintenek elődeikre, akiknek hagyományait is felvállalják és szívükön viselik.

A görög önkormányzat székházügye 1998-ban rendeződött: márciusban költöztek be Vécsei utcai épületükbe. Az állam által korábban felajánlott székházat sem kifogásolták, de ezt az épületet tartották a legmegfelelőbbnek. Itt ugyanis nemcsak országos, hanem fővárosi önkormányzatukat is el tudták helyezni, valamint ki tudták alakítani egy könyvtárszobát és öt tantermet.

Tudván, hogy nem dúskálnak az anyagiakban, már működésük elején is a racionális gazdálkodást tartották szem előtt, már ami a munkaerőt és annak célszerű hasznosítását jelenti. Két félállásban dolgozó alkalmazottjuk van, egyiket közülük a fővárosi önkormányzat fizeti. Kiváló munkakapcsolat alakult ki a két önkormányzat között; segítik egymás munkáját, s ez a szimbiózis lehetővé teszi, hogy csupán egyetlen titkárnőt alkalmazzanak.

Náluk is égető gond az alulfinanszírozás. Szerintük az országos kisebbségi önkormányzatok működésére biztosított állami keretet más elvek alapján kellene felosztani. Az alapvető működési feladatokat mind a 13 kisebbség számára egyformán kellene anyagilag támogatni, és csak azután differenciálni. Ők is saját működési költségükből fedezték székházuk berendezését, így kevesebb céltámogatást tudtak nyújtania helyi önkormányzatoknak. Ez utóbbiak is ki vannak szolgáltatva a települési önkormányzatok „jóindulatának”. Az országos önkormányzat anyagi támogatása nélkül pedig igazán nehezen tudnának megfelelni a törvényben előírt feladataiknak.

A vagyoni hozzájárulásként kapott MOL-részvényeket egy brókercégnél helyezték el céltartalékként; félő, hogy hamarosan meg kell válniuk egy részétől ahhoz, hogy működésüket biztosítani tudják.

Az országos önkormányzat évi 13, a fővárosi pedig 9 millió forintból gazdálkodik. Ha arra gondolunk, hogy az állami támogatás ez utóbbi esetében nem haladja meg a félmillió forintot, akkor látható, hogy a fővárosi önkormányzat igen gavallér módon bánik helyi kisebbségi önkormányzataival. Véleményük szerint a kisebbségi önkormányzatok akkor végezhetnének igazán színvonalas munkát, ha kellőképpen megfizetett, függetlenített apparátusokkal tudnának dolgozni. A fővárosi önkormányzat minden évben nem normatív módon támogatta a kisebbségi önkormányzatokat: mindegyik egyenlő összeget kapott, létszámától függetlenül. Hisz ezen önkormányzatok feladatköre nagyjából azonos, ezért a finanszírozás módjának is ezt kell alapul vennie, s ezen túlmenően lehetne differenciálni az egyes kisebbségek között.

Elfogadott álláspontjuk, hogy az országos önkormányzat nem finanszírozza a helyi önkormányzatok működési költségeit, nem fedezi az ott dolgozók tiszteletdíját, hanem programokhoz nyújt céltámogatást. Ugyanez a helyzet a különböző egyesületek esetében is. A legnagyobb céltámogatást az országos önkormányzat nyújtja, de a fővárosi is gyakran besegít. Az egyesület székházát például 3 millió forintért újították fel. A hagyományörző csoportokat és klubokat ugyancsak felváltva támogatják.

A közgyűlésnek 15 tagja van. Elnökséget nem választottak; egyetlen bizottságuk van, a pénzügyi ellenőrzés feladataira.

A kisebbségi hivatal által kezdeményezett egyik felmérés szerint az országos és a helyi önkormányzatok együttműködése a görögöknél a legjobb.

A kisebbségi ombudsman munkájával elégedettek, a kisebbségi hivatallal való munkakapcsolatukat átlagosnak értékelik. A többi kisebbséggel még a kerekasztal idején volt a legharmonikusabb a kapcsolatuk. Egyes kérdésekben egyeztetnek bizonyos kisebbségekkel, de vannak olyan önkormányzatok, melyek erre eddig nem tartottak igényt. Abban reménykednek, hogy az 1998-as választások után másfajta, az eddiginél tartalmasabb kapcsolat jön létre közöttük.

Kisebbségi és választójogi törvény, parlamenti képviselő

Véleményük szerint Magyarországon még csak most van kialakulóban a kisebbségi struktúra, a lehetséges kapcsolatrendszer az országos és a helyi önkormányzatok között. Az 1998-as választások eredményétől függően új struktúrán kell gondolkodni, és feltétlenül módosítani kell a kisebbségi törvényt, méghozzá az országos és a helyi önkormányzatok jogosítványainak bővítése irányában. Hathatósabb kisebbségi érdekvédelemhez, kulturális

autonómiához ez elengedhetetlen. Újra át kellene gondolni a kis és a nagy létszámú nemzetiségek helyzetét.

A múlt választási ciklusban Budapest egyik kerületében nem görög származásúak alakítottak görög önkormányzatot, ami nagy feltűnést keltett. Hasonló esetet kivédendő, 1998-ban kerületenként összehívták a görögöket, hogy saját maguk válasszák ki a jelölésre méltó embereket.

Öt-öt főt választottak, akik felkerültek a listára, de ezzel sem tudták megakadályozni a „kívülálló” jelölését.

Más kisebbségek is a saját bőrükön érzik ezt az égető problémát. Szerintük már a politika is tudja, hogy ez degradálja a kisebbségi önkormányzatokat, úgyhogy a választójogi törvényben helyet kell kapnia egy olyan elfogadható megoldásnak, amely nem jár hátránnyal a kisebbségekre nézve.

A görögök 1998-ban tíz fővárosi kerületben kezdeményezték önkormányzat létrehozását, országos szinten pedig nyolc területen.

Nagyon fontosnak tartják, hogy a kisebbségek képviselői ott üljenek a parlamentben. Szerintük az elmúlt négy évben is születtek olyan parlamenti döntések, amelyek vagy elfogadhatatlanok, vagy legalábbis problematikusak a kisebbségek számára. Nem szeretnék újabb négy évet várni a parlamenti képviseletre. Véleményük szerint az átmeneti időszakban lehetne olyan megoldást találni, hogy a 13 kisebbség képviselőjét meghívják a parlamentbe. Mivel nem választások útján kerülnének be az Országházba, jogosítványaik szerényebbek lennének, mint a választott képviselőké. Lehetne indítványozási, interpellációs joguk, helyük lenne a különböző bizottságokban, de nem élhetnék a törvényi szavazás jogával.

Kapcsolatuk az anyaországgal

Míg korábban csak protokolláris szintű volt a kapcsolat, az utóbbi időben már tartalommal telítődött. Rendszeres a munkakapcsolat például a budapesti görög követséggel. A nagykövet szinte minden jelentősebb rendezvényükön megjelenik. Az anyaországból rendszeresen kapnak könyveket, s az két tanítót is küldött számukra, egyet Beloiannisba, egyet pedig a budapesti iskolába. Az iskolás gyerekek az idén például kétszer voltak a görög szigetvilágban. Az idősebbek évente szervezeten utaznak ki. Az anyaország zenei és táncsoportokat küld Magyarországra. Több görög televíziós társaság forgatott már körükben az elmúlt években. Fejlődnek a testvérvárosi kapcsolatok is olyan településekkel, ahol itthoni görögök is élnek. Kiegyensúlyozott a viszonyuk a görög külügy-, oktatási és kultuszminisztériummal, valamint a külföldön élő görögök tanácsával.

Egyházi kérdés

Számukra az lenne az elfogadható megoldás, ha a görög ortodox egyház visszakerülne a konstantinápolyi pátriárka fennhatósága alá. (1950-ben tudniillik politikai döntés született arról, hogy a magyarországi ortodox egyházak a moszkvai pátriárka felügyelete alá kerülnek) Azt is kívánatosnak tartanák, hogy a történelmi görögség ügyében is mihamarabb születessék valamilyen megnyugtató kormányzati megoldás.

Oktatás

Bár a Vécsei utcában iskolájuk működik, jogi értelemben nem látják biztosítva annak jövőjét: Azért sem, mert tisztában vannak azzal, hogy ez az iskola nem piaci igényeket elégít ki, hanem egy speciális helyzetben lévő magyarországi kisebbségét. Mivel iskolájuk nem intézményesített, nem kap normatív támogatást: az Oktatási Minisztérium külön keretéből

részesülnek anyagi segítségben annak működtetésére. Holott akár önálló intézmény is lehetne, hisz ma már délutánonként kétszázan tanulnak ott. Két tanárral indultak, ma már a kilenc is kevés. Az iskola egyben a görögség szellemi és közösségteremtő műhelye, ahol hagyományőrző klubok, táncsoportok, énekkarok is működnek, és nemcsak a gyerekek, hanem már szüleik is szívesen részt vesznek a foglalkozásokon.

A görögök közül sokan élnek vegyes házasságban. A nem görög házastárs is ambicionálja, hogy gyerekük görögül tanuljon, sőt sok esetben ő maga is hajlandó erre. Az iskola tanárai az ELTE görög szakán végeztek, közülük néhányan már részt vettek anyaországi nyelvi továbbképzésen. A sajátos helyi igények ugyanakkor speciális tanári képzést is igényelnek, ezért pedagógusaikat feltétlenül tovább kellene képezniük. Egy tanári munkacsoport új oktatási követelményrendszert dolgozott ki. Bár a NAT a működő iskolarendszer struktúrájához alkalmazkodik, szerintük az államnak figyelembe kellene vennie a speciális helyi oktatási igényeket is. És ha nekik ettől el kell térniük, annak még nem szabadna mindenfajta állami támogatás megszűnését jelentenie.

Helyzetük azért is sajátos, mert a polgárháború elől Magyarországra menekült görögség nagy része nem részesülhetett megfelelő görög anyanyelvű oktatásban, így körükben nagyobb az igény a felnőttoktatásra. Ez azért is érthető, mert hiába tanul gyerekük görögül az iskolában, hiába jár rendszeresen görög könyvtárba, ha hazatérve nem gyakorolhatja a nyelvet otthoni környezetben.

Amíg egy nagyobb létszámú nemzetiségnél nem okoz különösebb problémát, ha egy tanár- bármilyen ok folytán - otthagyja a települést, egy kis lélekszámú nemzetiségnél ez a tény már visszafordíthatatlan folyamatot indíthat el.

Tatabányán működő iskolájukba a fővárosból küldenek tanárt, Miskolcon ez már a földrajzi távolság miatt sem könnyű. Attól félnek, hogy amíg pótolni tudnak egy tanárt a távolabbi településeken, a kiesett időszakban elveszítik a tanulókat.

Kiadói tevékenységük

Két lapot adnak ki: A *Kafeneio* kétnyelvű közművelődési, irodalmi folyóirat évente 4 alkalommal jelenik meg, de ha sikerül plusz pénzt szerezniük, akkor az utolsó számnak van melléklete is. Ez a lap biztosítja a kapcsolattartást a görög kultúrával, irodalommal. Bemutatja a Magyarországon élő görögök jelentős képviselőit és a szokásokat, valamint visszaemlékezéseket közöl. Az igényesen szerkesztett lap olvasótábora nemcsak a hazai görögségből tevődik ki, hanem nagyon sok magyar értelmiségi is olvassa. Bár az állam anyagilag támogatja a folyóirat kiadását, ez azonban közel sem fedezi költségeit.

A másik kiadvány egy kétnyelvű értesítő, amely a fővárosi önkormányzat gondozásában jelenik meg. Ez a lap tudósít a magyarországi görög önkormányzatok munkájáról, a különböző eseményekről. Bár fővárosi kiadvány, nem kizárólag a Budapesten élő görögöket informálja. Eddig 1200 példány jelent meg, amit egy címlista alapján küldtek szét az országban, de akkora igény mutatkozik iránta, hogy emelni kell a példányszámot. Ennek az újságnak a költségeit szinte kizárólag saját forrásból teremtik elő.

Kulturális missziót kívánnak teljesíteni a könyvkiadással is. Eddig három könyvet adtak ki, s a példányokat ingyen osztották szét honfitársaik között.

A sajtó és a könyvkiadás szerepét nagyon fontosnak tartják a nyelv és az identitás megőrzésében. Szerintük a történelmi görögség is akkor lépett Magyarországon az asszimiláció útjára, amikor megszűntek újságjai, könyvei. A polgárháború elől idemenekült görög diaszpórának sem voltak eddig periodikus kiadványai, s az ismert politikai helyzet miatt hosszú időn keresztül az anyaországból sem kaptak sajtótermékeket, könyveket. Ezért ha valamire, a lapokra és a könyvekre mindig elő fogják teremteni a szükséges anyagi

fedezetet. De remélik, hogy ez a tevékenységük nagyobb állami támogatásban részesülhet a jövőben.

Az örmény kisebbségi önkormányzat tapasztalatai

A Magyarországon élő örmény kisebbség úttörői és alapítói túlnyomórészt az első világháborút követően kerültek Magyarországra. Az örménység életében óriási összetartó szerepet játszik az egyház és a kultúra. Magyarországra kerülésük után egyik legfontosabb dolguk az volt, hogy saját adakozásból béreljenek egy olyan termet, ahol egyházi és kulturális életet élhetnek. A világban szétszóródott örmény diaszpóra összetartására jellemző, hogy a hazai adakozás mellett külföldről is sok pénz érkezett, úgyhogy fel tudták építeni az Orlay utcai örmény templomot, amely egyben kultúrházuk, múzeumuk és az Örmény Kulturális Egyesület központja is lett. Ez volt az előzménye annak a munkának, amit az elmúlt négy évben tovább tudtak fejleszteni.

Megalakulásuk és elmúlt négyévi működésük természetesen nem volt problémamentes, annak ellenére, hogy szinte „kizsákmányolták” magukat. Úgy érzik, hogy a számukra juttatott ingatlan ügye mind a mai napig nem teljesen rendeződött, nem kaptak elegendő anyagi támogatást ahhoz, hogy fizethessék bérleményük közüzemi díjait, nem kaptak pénzt irodáik berendezésére, felszerelésére. A MOL-részvényekben történt vagyonyjuttatást sem tartják túl szerencsésnek, hisz e részvények értéke az utóbbi időben jelentősen csökkent. Bár az örmények a „jég hátán is megélnek”, anyagi bázis híján vállalkozói tevékenységet nem tudtak folytatni.

Mivel az önkormányzat költségvetése alacsony, az elnökség tagjai nem kapnak díjazást, csupán költségtérítést. Csupán két állandó alkalmazottjuk van, holott a törvényi szabályozás értelmében alkalmazniuk kellene egy főkönyvelőt, egy jogászt, egy pénztárnokot. Vagyonuk kezeléséhez, a naprakész, szakszerű nyilvántartáshoz szerintük legalább 6-7 állandó alkalmazottra lenne szükség, de pénz hiányában erre képtelenek. Így időnkénti megbízási díjjal fogadnak fel például jogászt vagy könyvelőt.

Közgyűlésük megalakult a választások után, de az alapszabályzatot részben szakmai tapasztalatok hiányában, részben egyet nem értés miatt két évig nem tudták megalkotni. Az évente minimum négyszer, de szükség esetén többször is üléselő közgyűlés félénként bírálta felül az alapszabályzatot. Legutóbb az 1998. évi választásokra való felkészülés és a várható anomáliák kivédése céljából például lefektették, hogy bizottsági elnöknek csak olyan jelöltet választhatnak meg, aki beszél örményül. Ezek jogos védekezőreflexek, hisz a mostani jelöltállításnál kétszer annyian jelentkeztek kisebbségi képviselőjelöltnek, mint ahány örmény a közösséghez tartozik. Azt megértik, hogy a liberalizált választási törvény alanyi jogon minden Magyarországon élő állampolgárnak lehetővé teszi, hogy akár egy kisebbség színeiben is induljon, de szerintük félő, hogy azok kerülnek be az országos képviselőkbe, akik nem is ismerik anyanyelvüket. Márpedig az eredmények, melyeket az elmúlt négy évben elértek akár az oktatásban, akár a kulturális életben, egyértelműen azoknak köszönhetőek, akik nemcsak örménynek vagy örmény származásúnak vallják magukat, hanem beszélnek és tanítják is a nyelvet. Ezért már rég meg kellett volna változtatni a kisebbségi törvény egyes paragrafusait, hisz annak hibái az elmúlt években kiderültek. Szerintük külön kellene választani a nemzetiségi és a cigánykérdést. Amikor arról szólnak a tudósítások, hogy milliárdokat költenek nemzetiségi oktatásra, ők ezt értetlenül fogadják. Komoly csatározásukba és rengeteg adminisztratív munkájukba kerül, hogy éves szinten legalább 2 millió forintot kapjanak az oktatásra. Tankönyveikhez még soha nem kaptak állami támogatást, az Oktatási Minisztérium minden alkalommal valamilyen ürüggyel elhárította kérésüket.

Sérelmezik azt is, hogy a kisebbségek nem jutottak parlamenti képviselőhöz az elmúlt ciklusban. Elégedetlenek az Etnikai Hivatal elmúlt négyévi munkájával is. Hiányolják a havi rendszeres konzultációt, pedig véleményük szerint ezek a konzultációk ötletbörzéként is működnek: nemcsak egymásnak tudtak volna tanácsot adni, hanem a hivatal vezetőjének is. Most abban reménykednek, hogy az újonnan kinevezett elnök, Doncsev Toso nem esik ebbe a hibába, nem lesz rabja az állami adminisztratív gépezetnek, hanem igazán a nemzetiségek szószólójává válik

A kisebbségi ombudsmanról nem nyilatkoztak.

Oktatás - kultúra - média

A legtöbb eredményt ezen a területen érték el. Sikert az oktatást országos szinten megszervezniük. Budapesten kívül Veszprémben, Székesfehérváron, Dorogon és Debrecenben folyik örmény anyanyelvű oktatás. Több kezdő és haladó csoportjuk van. Fennmaradásuk érdekében pedagógusokat kell nevelniük, akik tovább tudják adni a nyelvet és ezen keresztül az identitásbeli kötődést. Tavaly már több mint kétszázan vettek részt örménynyelv-oktatáson. Eddig még nem sikerült a pedagógusokat az anyaországba elküldeni, pedig nagyon fontos lenne, hisz pedagógusaik már legalább harminc éve élnek Magyarországon, és nem ártana számukra nyelvi frissítés. A következő négy év legfontosabb programjának ezt tartják.

Van egy tervük: szeretnék létrehozni Budapesten egy bentlakásos örmény elitgimnáziumot, ahová csak pályázattal lehetne bejutni. Ennek több előnye is lenne. Közép-Európában nincs ilyen örmény gimnázium. Innen az örmény diákoknak nagyon messze, Ciprusba, Libanonba kell menniük, de oda igen nehéz bekerülni. Ezek a középiskolák „telt házzal” működnek: az ott érettségizett diáknak egyenes útja van például a Harvardra. Úgy gondolják, egy ilyen iskola létrehozása nemcsak erkölcsi, hanem anyagi haszonnal is járna.

Az elmúlt négy évben létrehoztak egy örmény kulturális központot, Veszprémben egy helyi jellegű kulturális alapítványt, s közel 50 könyvet és kulturális ismertetőt jelentettek meg. A helyi önkormányzati szinten fellépő kulturális csoportok, irodalmi estek megszervezéséhez technikailag és anyagilag is hozzájárul az országos önkormányzat. Szeretnék, ha az új kulturális tárca partner lenne abban, hogy az Orlay utcában lévő örmény kulturális és egyháztörténeti gyűjteményüket közgyűjteménnyé nyilvánítsák, s annak tárgyyszerű felméréséhez és rendeltetéséhez a minisztérium megfelelő szakembert biztosítsa, mert ez már meghaladja erejüket.

Elindították kétnyelvű, *Ararát* című lapjukat, amelynek színvonalával maga a felelős kiadó sem elégedett, ezért úgy gondolta, hogy beindítja konkurensét is: *a Noé Bárkája* című közéleti, irodalmi és tudományos folyóiratot.

Sikerült megszervezniük a rádióban az örmény nemzetiségi műsort, melyet megbízási szerződéssel egy örményül tudó ember szerkeszt. Örülnek *a Rondó* című televíziós műsornak - amelynek kapcsán már több örmény származású személy is jelentkezett náluk -, de azt mind a mai napig sérelmezik, hogy a műsornak nincs örmény szerkesztője.

Anyaországi kapcsolatok

Az utóbbi négy évben a korábbinál jóval intenzívebb kapcsolatot sikerült kialakítaniuk az anyaországgal, főleg diplomáciai szinten. Jó a kapcsolatuk az örmény kulturális minisztériummal, a jereváni Történeti Múzeummal, amely kulturális szinten koordinálja az anyaország és a magyarországi örmény közösség együttműködését. Kapcsolatuk folyamatos a külügyminisztériummal és az anyaországi sajtóval.

Az elmúlt négy év önkormányzati tevékenysége arra is jó volt, hogy ma már szinte naprakész név- és címlistával rendelkeznek a nem csupán „csinált” örményekről. Nagyon fontosnak tartják, hogy a választások során az örmény országos önkormányzatban valóban a hazai örménységet reprezentáló szellemi elit jöjjön össze, amely az elmúlt évek hibáiból is tanulva minden szinten jobban tudja képviselni a közösséget.